

Piotr Lewandowski

Kancelaria Prawnicza Drożdżał Lewandowski, Elbląg–Gdynia

doktorlewandowski@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1895-8404>

Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 20 października 2020 r., sygn. V U 198/19 (niepublikowany)

<http://dx.doi.org/10.12775.SIT.2021.047>

Teza orzeczenia:

Sam fakt formalnej przynależności do służb wymienionych w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego [...] bez wykazania, że ubezpieczony poprzez podejmowane działania służbowe trwale łamał prawa człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego, wyklucza uznanie, że służył na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Okręgowy w Słupsku, V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rozpoznał w dniu 20 października 2020 r. sprawę M.L. przeciwko dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. (dalej: ZER MSWiA) o wysokość policyjnej emerytury i renty inwalidzkiej, zawisłą na skutek odwołania M.L. od decyzji dyrektora ZER MSWiA w W. z dnia 21 sierpnia 2017 r. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał dyrektora ZER MSWiA w W. do przeliczenia emerytury i renty M.L., poczynając od 1 października 2017 r., z pominięciem art. 15c ust. 1–3 i art. 22a ust. 1–3 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bez-

pieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin¹, dodanych ustawą z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie przedmiotowej ustawy². **Sąd** wydał prawomocny wyrok o takiej treści wkrótce po przyjęciu przez Sąd Najwyższy w poszerzonym 7-osobowym składzie uchwały z dnia 16 września 2020 r.³ i oparł się w swoich motywach na wykładni zawartej w uchwale. To, że zgodnie z przepisem art. 390 § 2 Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁴ rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w formie uchwały z dnia 16 września 2020 r. wiąże sąd w sprawie, w której nastąpiło stosowne wystąpienie do Sądu Najwyższego, nie pozbawiło w żadnym razie Sądu orzekającego w głosowanej sprawie możliwości i uprawnienia do przeprowadzenia własnej oceny prawnej dokonanych ustaleń z uwzględnieniem poglądu prawnego wyrażonego w powołanej uchwale Sądu Najwyższego. Stanowiła ona bowiem dla sądów ważne wskazanie kierunku wykładni przepisów art. 15c ust. 1–3 i art. 22a ust. 1–3 ustawy zaopatrzeniowej w sprawach analogicznych, a nie dawała podstawy do formułowania za-

¹ Tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 723, dalej: ustawa zaopatrzeniowa.

² Tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 2270.

³ III UZP 1/20, Legalis nr 2467938. Sprawa zawisła przed Sądem Najwyższym w celu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, skierowanego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku i przekazanego do rozstrzygnięcia w składzie poszerzonym postanowieniem SN z dnia 19 lutego 2020 r. (III UZP 11/19). SA w Białymstoku sformułował następujące zagadnienie prawne:

„Czy kryterium „pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji [...], wprowadzone ustawą z dnia 16 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270), zostaje spełnione w przypadku formalnej przynależności do służb w wymienionych w tym przepisie cywilnych i wojskowych instytucji i formacji w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., potwierdzonej stosowną informacją Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wydaną w trybie art. 13a ust. 1 ustawy, czy też kryterium to powinno być oceniane na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu?”

⁴ Tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm., dalej: k.p.c.

rzutów o naruszeniu prawa materialnego. Należy zwrócić uwagę, że istnieje wskazywana w orzecznictwie Sądu Najwyższego różnica między naruszeniem prawa a prawem sądu do dokonywania wykładni i wyboru jednego z możliwych wariantów interpretacji przepisów. W wyroku z dnia 5 czerwca 2019r.⁵ Sąd Najwyższy stwierdził, że orzeczeniem niezgodnym z prawem jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Jednak tego rodzaju sytuacja nie zachodzi wówczas, gdy sąd wybiera jeden z możliwych wariantów interpretacji przepisów, które stosuje w sprawie. Działalność orzecznicza sądów wymaga zapewnienia sędziom pewnego zakresu władzy dyskrecyjnej. Ponadto polega ona na konieczności interpretacji i stosowania przepisów zawierających pojęcia nieostre i ocenne, co może prowadzić do przyjmowania przez sądy różnych interpretacji tych samych przepisów w podobnych stanach faktycznych. Niewątpliwie Sąd Okręgowy w Słupsku skorzystał z władzy dyskrecyjnej, prawidłowo dokonując wykładni przepisów powołanej ustawy, które zawierają pojęcia nieostre i ocenne, przede wszystkim pojęcie służby na rzecz państwa totalitarnego. Ustawodawca uznał, że służbą na rzecz państwa totalitarnego jest służba w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w enumeratywnie wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej cywilnych i wojskowych jednostkach organizacyjnych i formacjach. Sąd orzekający pominął polemiki historyczne, czy można mówić o totalitaryzmie w Polsce po 1956r. (historycy zgadzają się, że totalitaryzm istniał w Polsce w latach 1948–1956). Zatem przepisy ustawy zaopatrzeniowej, interpretowane z wykorzystaniem wykładni językowej, mogłyby dotyczyć tylko służby w oznaczonych jednostkach i formacjach w okresie od 1948 r. do 1956 r. Po 1956 r. można mówić o państwie autorytarnym⁶. Posłużenie się terminem „pań-

⁵ V CSK 137/18, Legalis 1964897.

⁶ R. Tokarczuk, *Demokracja a dyktatura, autorytaryzm, totalitaryzm. Komparatystyka relacji czterech pojęć*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi” 2008, t. 30, s. 21–32.

stwo totalitarne” przez ustawodawcę wynikało z woli hiperbolizacji negatywnej oceny PRL. Przypisanie państwu charakteru totalitarnego jest niewątpliwie najbardziej negatywną oceną tego państwa, przy przyjęciu określonej aksjologii. Zarzuty totalitaryzmu, którego istota polega na odrzuceniu prawa w ogóle i egzekwowaniu tego za pomocą terroru, który staje się istotą całego systemu, a nie tylko instrumentem, muszą jednak wynikać z oceny faktycznej stwierdzającej istnienie takich cech, jak oficjalna ideologia skupiająca się na planowaniu przyszłego idealnego stanu ludzkości, jedna masowa partia, kontrolowana przez oligarchię, system terroru fizycznego i psychicznego. Totalitaryzm uznawany jest za ekstremalną wersję autorytaryzmu, który odróżnia się od totalitaryzmu brakiem całkowitej ingerencji w życie osobiste obywateli. Na podstawie doświadczeń życiowych osoby, której dorosłe życie upłynęło w PRL, i nawet minimalnej wiedzy historycznej nie można uznać PRL po 1956 r. za państwo totalitarne. Zasadne jest zatem wyrażenie wątpliwości, czy służba w okresie PRL była służbą dla państwa totalitarnego, czego wymaga ustawa, czy służbą dla państwa autorytarnego, co już nie mieści się w hipotezie przepisu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Z kolei tzw. definicja legalna „służby na rzecz państwa totalitarnego”, sprowadzająca się do enumeratywnego katalogu jednostek, w których służba była pełniona na rzecz państwa totalitarnego, opiera się na przesłance, że sama przynależność organizacyjna jest nielegalna. Byłoby to do zaakceptowania, gdyby uprzednio wymienione jednostki uznać za organizacje przestępcze. Żadna z jednostek i formacji wymieniona w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej nie została uznana za organizację tego rodzaju. Trudno traktować samą przynależność organizacyjną jako przesłankę uzasadniającą stosowanie ustawy zaopatrzeniowej również z tego powodu, że przy zastosowaniu wykładni językowej terminu „służba” otrzymuje się wynik inny od wyniku przyjętego przez ustawodawcę, a następnie przez organ emerytalny wydający decyzje obniżające emerytury lub renty. Słownik PWN⁷ wskazuje na pięć znaczeń słowa „służba”: 1. praca na rzecz jakiejś wspólnoty, wykonywana

⁷ Słownik PWN odwołuje się do *Słownika języka polskiego* pod redakcją W. Doroszewskiego, <https://sjp.pwn.pl/sjp> (dostęp: 9.07.2021 r.).

z poświęceniem, 2. rzadziej – instytucja użyteczności publicznej lub wojsko; też: pracownicy tej instytucji, 3. działalność tych instytucji, 4. obowiązki pełnione w określonych godzinach pracy w niektórych instytucjach, 5. dawniej – wykonywanie pracy służącego w czyimś domu, gospodarstwie itp. za wynagrodzeniem; też: osoby wykonujące takie prace. Można pominąć znaczenie drugie, biorąc pod uwagę użycie w związku frazeologicznym przyimka „na” – „służba na rzecz państwa totalitarnego”. W pozostałych przypadkach „służba” oznacza zawsze działanie, pracę, obowiązki, nigdy natomiast nie ma znaczenia statycznego w postaci przynależności organizacyjnej. W głosowanej sprawie organ emerytalno-rentowy uznawał, że zgodnie z literalnym brzmieniem art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej jedynym kryterium kwalifikacji służby jako służby na rzecz państwa totalitarnego jest służba pełniona w jednostkach enumeratywnie wskazanych w przepisie. Preferowany przez pozwanego organ emerytalno-rentowy efekt wykładni językowej, dokonanej na podstawie literalnego brzmienia powołanego przepisu, jest niezgodny z językowym znaczeniem rzeczownika „służba”, ponieważ nie wykazuje działań odwoływającego. Tym samym nie może być uznany za prawidłowy. Natomiast Sąd orzekający przeprowadził wykładnię językową, opierając się na właściwym znaczeniu rzeczownika „służba”, i uznał, że konieczne jest wykazanie, że odwoływający „poprzez podejmowane działania służbowe trwale łamał prawa człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego”. W tym zakresie Sąd oparł się również na treści art. 2 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁸. W rozumieniu tego przepisu zbrodniami komunistycznymi są czyny popełnione przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r., polegające na „stosowaniu represji lub innych form naruszania prawa człowieka wobec jednostek lub grup ludności bądź w związku z ich stosowaniem, stanowiące przestępstwa według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie ich popełnienia”. Mamy zatem do czynienia z normą opartą na koncepcji aktywnej, posługującą się pojęciem czynów, ze

⁸ Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 177.

swej istoty wymagających przypisania zidentyfikowanemu człowiekowi, kwalifikowanych poprzez charakter represyjny. Odnosząc się do wykładni zwrotu „służba na rzecz państwa totalitarnego”, należy wykorzystać systemową dyrektywę interpretacyjną odwołującą się do postulatów zupełności i niesprzeczności systemu prawa, która nakazuje takie ustalenie treści normy, aby nie pociągało to za sobą sprzeczności z inną normą systemu. Można zatem zasadnie twierdzić, że termin „służba na rzecz państwa totalitarnego” powinien być interpretowany z uwzględnieniem normy z art. 2 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Służba na rzecz państwa totalitarnego powinna obejmować czyny indywidualnie przypisane zidentyfikowanemu funkcjonariuszowi, naruszające prawa człowieka. Sąd Najwyższy w cytowanej w uzasadnieniu głosowanego wyroku uchwale z dnia 16 września 2020 r. wskazał, że wykładnia zawartego w ustawie zaopatrzeniowej zwrotu „na rzecz państwa totalitarnego” winna być przeprowadzona w sposób „wąski”, a zatem przez dokonanie oceny działania jednostki, a nie jej przynależności do danej formacji, albowiem uznanie, że przesłanka służby na rzecz państwa totalitarnego jest spełniona li tylko przez potwierdzenie okresu służby, ustanawiałaby odpowiedzialność zbiorową, co stoi w oczywistej sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. Uzasadniony jest również pogląd, że przy formułowaniu treści art. 22a i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej doszło do przekroczenia ustrojowego zakresu uprawnień przez władzę ustawodawczą poprzez wymierzenie określonej kategorii osób rodzaju kary (zmniejszenie emerytury lub renty). Narusza to zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości, wyrażoną w art. 6 Europejskiej konwencji praw człowieka⁹ i art. 47 Karty praw podstawowych¹⁰. Zgodnie z art. 9 i art. 91 krajowej Konstytucji¹¹ Rzeczpospolita przestrzega wiążą-

⁹ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

¹⁰ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2010 r., Dz.Urz.UE.C Nr 83, s. 389.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

cego ją prawa międzynarodowego. Z kolei z racji członkostwa w Unii Europejskiej i bezpośredniego skutku Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Traktatu o Unii Europejskiej (art. 4 ust. 3 i art. 6 TUE) sąd krajowy w razie kolizji rozstrzyga na rzecz prawa traktatowego z pominięciem prawa krajowego. Traktat o Unii Europejskiej w art. 6 ust. 3 nie pozwala państwom członkowskim na odstępianie od wykonywania zobowiązań wynikających z prawa Unii Europejskiej nawet pod pretekstem ochrony tożsamości narodowej.

Sąd orzekający przypomniał, że ustawodawca już raz – na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy zaopatrzeniowej¹² – obniżył wysokość emerytur osobom pełniącym służbę w organach bezpieczeństwa państwa PRL w celu rozliczenia z państwem totalitarnym i jego funkcjonariuszami. W związku z tą ustawą Trybunał Konstytucyjny¹³ wypowiedział się przeciwko niekonstytucyjności jej przepisów, jednak uznał, że każdy funkcjonariusz organów bezpieczeństwa Polski Ludowej, zatrudniony w nowo utworzonych służbach policji, ma w pełni zagwarantowane równe prawa z powołanymi do tych służb po raz pierwszy od połowy 1990 r. Ten wyrok Trybunału Konstytucyjnego był uznawany przez zwolenników ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. (ponownie obniżającej wymiar emerytury lub renty funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa PRL) za argument uzasadniający twierdzenie, że ustawodawca ma nieograniczone prawo przyjmowania takich regulacji, które będą niwelowały niesłusznie nabyte przywileje funkcjonariuszy tych organów, objętych szczególnym systemem zaopatrzenia emerytalnego, uprzywilejowanych w stosunku do innych osób spoza tego systemu. Takim argumentem posługiwał się organ emerytalno-rentowy w swojej odpowiedzi na odwołanie w głosowanej sprawie. Sąd orzekający pominął ten argument, ponieważ nie zajmował się badaniem konstytucyjności przepisów samej ustawy zaopatrzeniowej. Wskazał natomiast dwa orzeczenia, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁴ i Trybunału Konstytu-

¹² Dz.U. z 2009 r. Nr 24, poz. 145.

¹³ Wyrok TK z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09, Legalis nr 209522.

¹⁴ Wyrok ETPCz z dnia 14 maja 2013 r., nr 15189/10, sprawa Cichopek

cyjnego¹⁵, z których wynika dopuszczalność likwidacji przywilejów finansowych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych, pod warunkiem że podjęte kroki nie są niewspółmierne, pozostają w zgodzie z wymaganiami państwa opartego na rządach prawa i są skierowane przeciwko niebezpieczeństwom zagrażającym podstawowym prawom człowieka oraz procesom demokracji. Nie mogą natomiast zaspokajać żądy zemsty zamiast służyć sprawiedliwości.

Sąd orzekający słusznie wskazał na naruszanie praw przyznanych w Konstytucji człowiekowi i obywatelowi w wyniku stosowania przepisów ustawy zaopatrzeniowej. Przyjęcie konstrukcji odpowiedzialności zbiorowej jest niezgodne z zakazem naruszania godności, stanowiącego prawo bezwzględne i dotyczące wszystkich, z którego wynika również obowiązek poszanowania i ochrony godności nałożony na władze publiczne państwa (art. 30 Konstytucji RP). Działanie państwa na podstawie przepisów ustawy zaopatrzeniowej, polegające na obniżeniu po raz drugi świadczeń emerytalnych zweryfikowanym funkcjonariuszom dawnych organów bezpieczeństwa, dopuszczonym do służby po 1990 r., w trakcie której uzyskali uprawnienia emerytalno-rentowe, bez związku ze służbą przed 1990 r., Sąd zasadnie uznał za naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa, wynikającej *implicitie* z art. 5 Konstytucji RP. Należy również wskazać na naruszenie zasady ochrony praw nabytych, która wywodzi się z zasady państwa prawnego, wyrażonej w przepisie art. 2 Konstytucji. Orzecznictwo konstytucyjne wyłączyło z zakresu ochrony tylko prawa nabyte niesłusznie lub niegodziwie oraz prawa niemające oparcia w założeniach obowiązującego w dacie orzekania porządku konstytucyjnego¹⁶.

Warto również aprobejować zauważyć, że Sąd orzekający ustalił w sentencji wyroku odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji,

i inni przeciwko Polsce.

¹⁵ Wyrok TK z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07, Legalis nr 81733.

¹⁶ Wyrok TK z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy” 2000, nr 7, poz. 165; wyrok TK z dnia 13 stycznia 2006 r., K 23/03, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy. Seria A” 2006, nr 1, poz. 8.

wykonując dyspozycję normy z art. 118 ust. 1a Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹⁷. W ocenie Sądu organ rentowy na podstawie posiadanego materiału mógł już na etapie wydawania decyzji dokonać oceny, czy odwołujący w ramach czynności służbowych działał na rzecz państwa totalitarnego. Ma to taki skutek, że odwołujący może domagać się odsetek od wejścia w życie zmienionej ustawy zaopatrzeniowej, tj. od 1 października 2017 r., liczonych od skapitalizowanej kwoty, na którą składa się różnica między świadczeniem ustalonym w zaskarżonej decyzji a świadczeniem ustalonym w ostatniej decyzji przed wydaniem decyzji zaskarżonej. Sąd orzekający słusznie nie orzekał merytorycznie co do odsetek z tego względu, że sądy w sprawach emerytalno-rentowych rozstrzygają w granicach wyznaczonych zakresem samego odwołania, określonych przez treść decyzji¹⁸. Sąd nie może wyjść poza te granice, oznaczałoby to bowiem naruszenie zakazu orzekania obok czy ponad żądanie, a odwołujący nie może żądać czegoś, o czym organ emerytalno-rentowy nie zdecydował¹⁹.

W pełni należy się więc zgodzić z motywami rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Słupsku.

Niemniej Sąd orzekający nie rozpoznał zarzutu odwołania niezwiązanego z kwestiami poruszonymi przez Sąd w uzasadnieniu, który dotyczył braku właściwej podstawy prawnej decyzji organu emerytalno-rentowego. Brak w tym zakresie skutkuje nieważnością decyzji, a organ odwoławczy ma obowiązek to stwierdzić zgodnie z art. 156 § 1 pkt 2 w związku z art. 180 i 181 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego²⁰. Decyzja emerytalna i rentowa zaskarżona w glosowanej sprawie powołuje się na ustawę z dnia 16 grudnia 2016 r. zmieniającą usta-

¹⁷ Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 291 ze zm.

¹⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2014 r., I UZP 4/13, Lex nr 1433767.

¹⁹ Wyrok SN z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych” 2011, nr 15–16, poz. 215.

²⁰ Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 735.

wę zaopatrzeniową, która została przyjęta przez organ pozbawiony możliwości uchwalania ustaw ze względu na brak kworum, wymaganego przepisem art. 120 Konstytucji. Obecność posłów na sali posiedzeń powinna być stwierdzona w sposób niepozostawiający żadnych wątpliwości, tak aby nie było podstaw do kwestionowania ważności przyjętej ustawy. Sejm, który głosuje nad projektami ustaw, nie może liczyć mniej niż połowa ustawowej liczby posłów. Jeśli jednak proceduje dalej mimo braku kworum, projekt ustawy nie staje się ustawą, nawet jeśli zagłosuje za nią więcej niż połowa obecnych posłów. Przywołana ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. została podjęta w trybie nadzwyczajnym poza salą plenarną, w Sali Kolumnowej Sejmu, niewyposażonej w urządzenia elektroniczne służące do obliczania głosów. W tej sytuacji ustalenie liczby obecnych wymaga takich działań organizacyjnych, aby nie było żadnych wątpliwości co do rzetelności liczenia kworum i sprawdzenia, czy osoby znajdujące się w Sali Kolumnowej są posłami. Takich działań nie podjęto²¹. Pozwala to zasadnie przyjąć, że wobec braku rzetelnego dowodu na istnienie kworum czynności podejmowane przez Sejm w Sali Kolumnowej 16 grudnia 2016 r. nie doprowadziły do uchwalenia ustawy, a tym samym zaskarżana decyzja emerytalna nie ma podstawy prawnej i powinna być uznana za nieważną. W tym kontekście należy rozważyć, czy w toku rozpatrywania sprawy sąd powszechny może samodzielnie ustalić, że nie uchwalono ustawy. Drugą kwestią jest rozważenie, czy przyznanie sądowi powszechnemu uprawnienia do samodzielnego ustalania nieistnienia ustawy nie powoduje kolizji z uprawnieniami Trybu-

²¹ Z oficjalnego protokołu z posiedzenia w dniu 16 grudnia 2016 r. wynika, że przed głosowaniem nad ustawą budżetową poseł Sławomir Nitras zakwestionował istnienie kworum i zgłosił wniosek o „stwierdzenie kworum”. Przepis art. 184 ust. 3 pkt 11 Regulaminu Sejmu uznaje taki wniosek za wniosek formalny, który podlega przegłosowaniu większością głosów posłów obecnych. Należy uznać, że wniosek o stwierdzenie kworum jest przesłanką uznania braku kworum. Marszałek może zarządzić głosowanie nad odrzuceniem wniosku. Z protokołu z 33 posiedzenia Sejmu nie wynika, aby takie głosowanie przeprowadzono. Sejm przystąpił do głosowania nr 18, 19, 20 i 21 (to ostatnie dotyczyło przyjęcia w całości projektu ustawy o zmianie ustawy zaopatrzeniowej bez rzetelnie stwierdzonego kworum, Protokół z 33 posiedzenia Sejmu w dniu 16 grudnia 2016 r., s. 65–66).

nału Konstytucyjnego. W ocenie glosatora taka kolizja nie istnieje, a sąd powszechny może samodzielnie ustalać zarówno podstawę prawną, jak i wskazywać brak takiej podstawy. Należy zauważyć, że Ustawa z dnia 25 czerwca 2015r. o Trybunale Konstytucyjnym²², określając w art. 3 kompetencję przedmiotową Trybunału Konstytucyjnego, nakazuje badanie zgodności z Konstytucją ustawy (ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2), przepisów prawa (ust. 1 pkt 3) oraz aktu normatywnego (ust. 3), brakuje zatem kompetencji w zakresie ustalania nieistnienia ustawy. Przepis art. 3 opiera się na konstrukcji *numerus clausus* uprawnień Trybunału Konstytucyjnego²³, nie ma zatem możliwości stosowania wykładni rozszerzającej. Jest to tym bardziej uzasadnione, że norma prawna wynikająca z tego przepisu odnosi się do kategorii istniejącej, nie jest więc możliwe rozszerzanie zakresu bytu, tak aby objął niebyt. W odniesieniu do sądu powszechnego kompetencja w zakresie ustalania istnienia lub nieistnienia ustawy wynika z przepisów proceduralnych, przede wszystkim art. 328 § 2 k.p.c., który nakazuje sądowi „wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa”.

STRESZCZENIE

Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku
z dnia 20 października 2020 r., sygn. V U 198/19
(niepublikowany)

Głosowany wyrok rozstrzyga kwestię skuteczności obniżenia świadczeń emerytalno-rentowych funkcjonariuszom służb specjalnych. Sąd prawomocnie uznał, że takie obniżenie na podstawie przepisów znowelizowanej w 2016 r. ustawy zaopatrzeniowej jest nieskuteczne ze względu na brak dowodu na istnienie indywidualnych czynów podejmowanych z naruszeniem prawa i praw człowieka. W tym względzie sąd odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., przywracając emeryturę

²² Dz.U. z 2015 r. poz. 1064, 1928, 2147, 2217; Dz.U. z 2016 r. poz. 178.

²³ Trybunał Konstytucyjny może sygnalizować Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 5 ust. 1 ustawy).

i rentę w wysokości sprzed 1 października 2017 r. z pominięciem przepisów ustawy zaopatrzeniowej.

Słowa kluczowe: obniżenie świadczeń emerytalno-rentowych funkcjonariuszom służb specjalnych z pominięciem przepisów ustawy zaopatrzeniowej; brak dowodu na istnienie indywidualnych czynów

SUMMARY

Gloss to the judgment of the District Court in Słupsk
of 20 October 2020, V U 198/19
(not published)

The subject of the judgment with commentaries is the issue of effectiveness of pension benefits' lowering to officers of special forces. The court has stated that such a lowering based on the revised pension act of 2016 is ineffective due to lack of evidence for individual acts taken in violation of the law and human rights. In this respect the court referred to a resolution of the Supreme Court of 16 September 2020 and restored pension benefits as granted before 1 October 2017 excluding regulations of the revised pension act of 2016.

Keywords: pension benefits' lowering to officers of special forces, excluding regulations of the revised pension act of 2016; lack of evidence for individual acts

BIBLIOGRAFIA

Tokarczuk R., *Demokracja a dyktatura, autorytaryzm, totalitaryzm. Komparatystyka relacji czterech pojęć*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi” 2008, t. 30.
Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski, <https://sjp.pwn.pl/sjp>.